

Душенька І.І.

магістр

Кузнєцова К.О.

канд. екон. наук, ст. викл.

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

РИНОК ЦЕЛЮЛОЗНО-ПАПЕРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація. У статті досліджується ринок целюлозно-паперової промисловості України, об'єми імпорту та експорту целюлозно-паперових товарів. Окрема увага приділяється дослідженню ринку публічних закупівель в целюлозно-паперовій сфері та діяльності ПАТ «Київський картонно-паперовий комбінат».

Ключові слова: целюлозно-паперова промисловість, папір, картон, виробництво, імпорт, експорт.

Dushenka I.I.

Kuznetsova K.O.

CELLULAR-PAPER INDUSTRY MARKET: CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

Annotation. The article investigates the market of pulp and paper industry of Ukraine, volumes of import and export of pulp and paper products. Particular attention is paid to the research of the public procurement market in the pulp and paper industry and the activities of PJSC "Kyiv Cardboard and Paper Mill".

Key words: pulp and paper industry, paper, cardboard, production, import, export.

Душенька И.И.

Кузнецова К.А.

РЫНОК ЦЕЛЛЮЛОЗНО-БУМАЖНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Аннотация. В статье исследуется рынок целлюлозно-бумажной промышленности Украины, объемы импорта и экспорта целлюлозно-бумажных товаров. Особое внимание уделяется исследованию рынка публичных закупок в целлюлозно-бумажной сфере и деятельности ПАО «Киевский картонно-бумажный комбинат».

Ключевые слова: целлюлозно-бумажная промышленность, бумага, картон, производство, импорт, экспорт.

Постановка завдання. Ключовою метою статті є дослідження стану целюлозно-паперової промисловості України, ринку експорту-імпорту товарів (папір, картон тощо), потенціалу целюлозно-паперової галузі.

Виклад основного матеріалу. Ринок целюлозно-паперової промисловості - галузь економіки де панує постійний рух в напрямку вдосконалення підходів до роботи, автоматизації та підвищення енергоємності виробництва. У зв'язку з цим, вкладення у виробничі потужності підприємств цієї галузі повинні бути капітальними, що в свою чергу, зумовлює необхідність наявності великої кількості вільних або кредитних коштів. Водночас, реалізація товарів целюлозно-паперової промисловості завжди буде користуватись великим попитом, що означає велику вірогідність окупності усіх вкладень, які інвестор зробить при цьому.

Не дивлячись на це, даний сегмент економіки, його правове регулювання та підтримка з боку держави не відповідає очікуванням більшості учасників ринку, які готові розвивати цю галузь.

В дослідження проблематики розвитку цього сегменту промисловості вагомих внесок зробили наступні науковці: Тарасова Н.В., Клименко Л.П., Єфетова К.Ф., Богачов Л.В., Горський А.М. та ін.

Станом на сьогодні дана галузь промисловості вже не є виключно виробничою, поступово вона стає все більш наукоємною, що пов'язано з автоматизацією виробництва, зменшенням собівартості продукції та підвищенням обсягів виробництва. Водночас, український ринок целюлозно-паперової промисловості багато в чому поступається аналогічним ринкам інших держав, що не дозволяє йому бути конкурентоздатним на європейській та світовій арені. Дана проблема має декілька причин які знаходяться в об'єктивній залежності від розвитку держави, так і навпаки [4].

Поступове відкриття Україною власних ринків для реалізації товарів іноземними підприємствами, в тому числі і в сфері целюлозно-паперової промисловості, показало усю глибину проблем цієї галузі, яка на даний час потребує значних капіталовкладень без яких підприємства ніколи не вийдуть з періоду стагнації та боргів. Не зважаючи на те, що більшість виробничих потужностей целюлозно-паперової сфери знаходиться в приватній власності їхній розвиток залежить не лише від них, але й від грамотної фінансової та економічної політики країни в цілому.

Втім, навіть за останні роки, підприємства здебільшого здійснюють модернізацію потужностей власними силами. А все тому, що держава не готова надавати кредитні кошти під низькі відсоткові ставки для капітальних капіталовкладень в підприємства з метою покращення їх технічного стану, не розробляє загально цільові програми розвитку галузей промисловості з одночасним впровадженням полегшеного оподаткування тощо [3].

Справа в тому, що виробничі потужності багатьох підприємств целюлозно-паперової галузі не відповідають сьогоднішньому рівню технічної оснащеності провідних іноземних компаній, які працюють у даній сфері. Автоматизація виробництва, рівень екологічної безпеки вітчизняних заводів суттєво програє «західним» конкурентам, а економічна собівартість не дозволяє реалізовувати готові товари за цінами, нижчими від імпортних товарів.

Саме через це, задля успішного розвитку, ринок целюлозно-паперової промисловості потребує доволі активної підтримки з боку держави. В багатьох країнах світу даному питанню приділяється велика увага, що відображається в показниках споживання паперу на душу населення, який в свою чергу є складовою рівня розвитку населення, їхньої екологічної та соціальної захищеності. Станом на 2013 р. за даними Всесвітньої організації «Pulp and paper Products Council» на одного громадянина України припадало 32,3 кг паперу на рік, при тому, що середньосвітова норма цього показника перевищує 70 кг на рік, зокрема в Західній Європі – 250 кг, в Японії – 250 кг [5].

Рис. 1. Обсяги споживання паперу в Україні, кг/чол

Аналізуючи рівень споживання цієї продукції в Україні за період 2005-2013 р.р. (рис. 1) можна дійти висновку, що з кожним роком даний показник знижувався.

Ще одним красномовним показником необхідності реформування целюлозно-паперової промисловості є співвідношення експорту та імпорту товарів цієї галузі. Відтак за даними Державної митної служби України в 2016 році загальний обсяг імпорту паперу та картону склав 271885 тони, експорту – 5020 тони [7]. І це при тому, що на сьогоднішній день в Україні

працює приблизно 40 підприємств з виробництва товарів такого типу. Водночас, співвідношення експорту та імпорту в Німеччині за звітний період становить 8830000 та 9494000 тон відповідно [6].

У таблиці поданій внизу (рис. 2) простежується стала тенденція, що рівень імпорту паперу та картону в Україну значно перевищує його експорт за кордон [7].

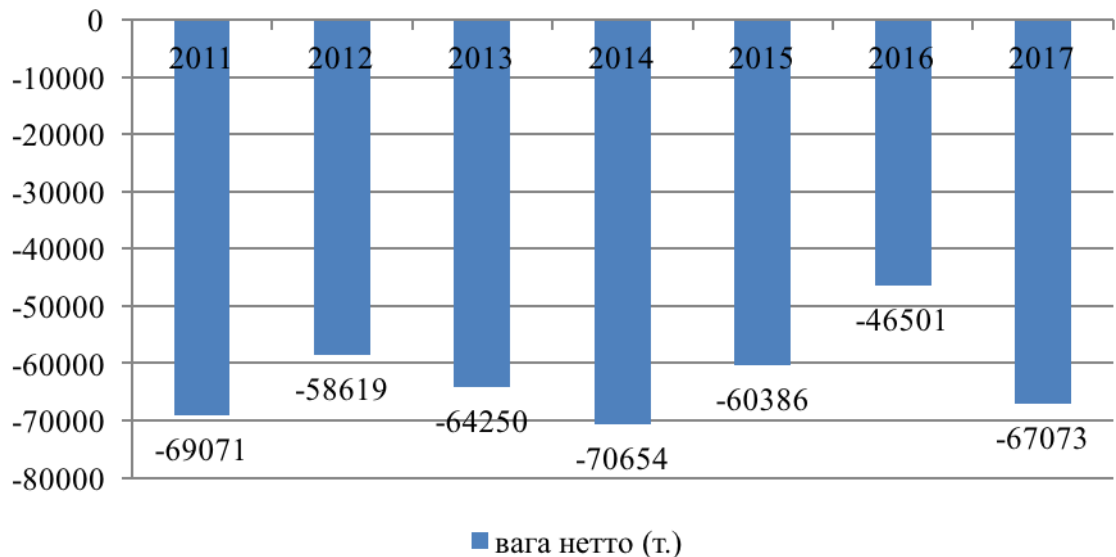

Рис. 2. Сальдо імпорту/експорту паперу та картону в Україні

Аналіз ринку публічних закупівель целюлозно-паперової сфери в Україні демонструє, що за період діяльності системи державних закупівель та порталу Prozorro було проведено 7600 процедур закупівель товарів з ринку целюлозно-паперової промисловості, що становиться приблизно 0,5% від усіх публічних закупівель, проведених через систему Prozorro. Хоча тут варто зважати на особливості закупівель, які зумовлюються можливістю замовника зробити одне велике замовлення з оформленням поступової доставки, наприклад, за вимогою. При цьому, в результаті проведення закупівель, вдалось досягти економії у розмірі 24,95 млн грн., що становить приблизно 8,2% від очікуваної вартості, яка складає 305,02 млн грн. Середня конкуренція на торгах склала приблизно 2,72 учасники, і в даному випадку потрібно зважати на це, що серед учасників не завжди бувають саме

підприємства, що займаються виготовленням паперу чи картону, здебільшого, учасниками є компанії, основна діяльність яких – оптовий та роздрібний продаж паперу та целюлозно-паперових товарів.

До прикладу, одне з найбільших підприємств, що працює в Україні в сфері целюлозно-паперової промисловості – ПАТ «Київський картонно-паперовий комбінат» з початку існування системи державних закупівель Prozorro прийняло участь в торгах на загальну суму 291 млн грн. лише 16 разів., при цьому економія держави в результаті виграних ПАТ «ККПК» закупівель склала 1,58 млн. Варто зазначити, що комбінат приймає участь у торгах на закупівлю, здебільшого, картону для упаковки чи гофрокартону з середньою вартістю 18 млн грн., що пояснюється великими об'ємами закупівель [2].

Інше велике підприємство, ПАТ «Кохавинська паперова фабрика» станом на перший квартал 2018 року прийняла участь лише в одній публічній закупівлі, а підприємство ТОВ «Основа Папір» до складу якого входить Жидачівський ЦПК та Ізмаїльський ЦКК у двох, причому навіть у цих закупівлях підприємство не отримало перемогу.

Якщо прослідкувати за річними обсягами виробництва та реалізації продукції ПАТ «Київський картонно-паперовий комбінат» за період 2012-2016 роки (рис. 3), можна дійти до висновку, що обсяги виробництва на підприємстві (у фізичній одиниці виміру - штуки, тонни, кілограми, метри тощо) в основному є сталими, хоча помітне суттєве зменшення виробництва картону та папір-основи.

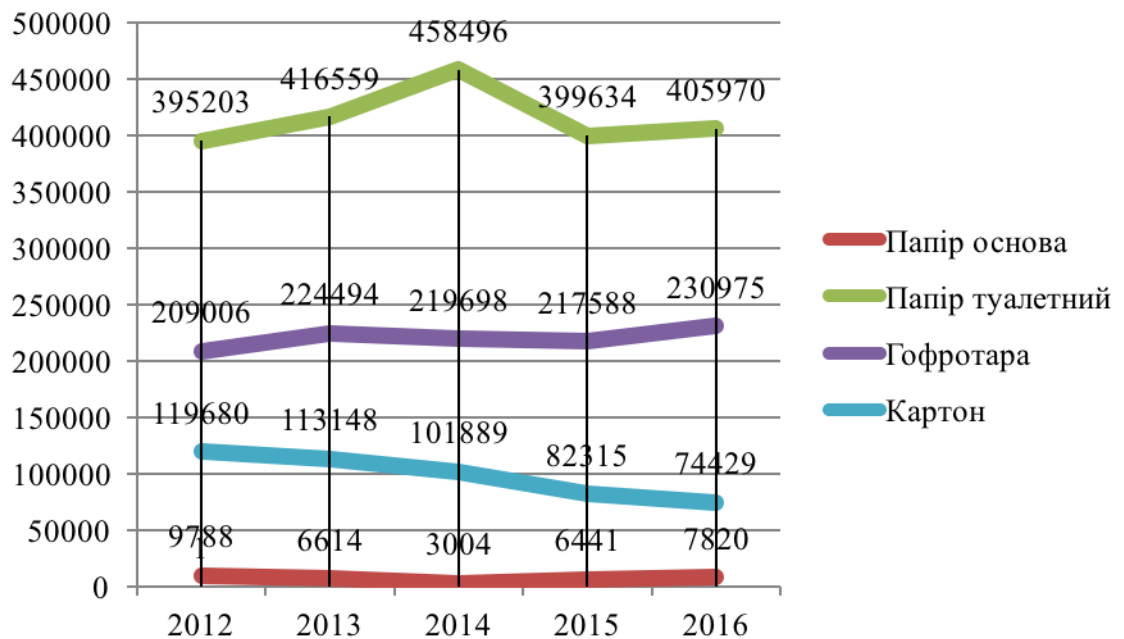

Рис. 3. Обсяги виробництва та реалізації продукції ПАТ «Київський картонно-паперовий комбінат» за період 2012-2016 рр.

З-поміж цього, на увагу заслуговує дуже цікава статистика собівартості продукції 2012-2016 років. Відтак вартість макулатури для виробництва товарів зросла майже на 12%, а целюлози на 1,5%, що свідчить про високу проблематичність для підприємства знаходити сировину з якої, в подальшому, воно буде виготовляти товар для реалізації. А це свідчить про проблему державного рівня, на якому немає єдиної стратегії утилізації паперових відходів для переробки [1].

Отже, галузь целюлозно-паперової промисловості в Україні можна і потрібно реформувати сучасними інноваційно-інвестиційними методами, в першу чергу з метою вирішення наступних завдань:

- створення сприятливих умов для залучення інвестицій;
- технологічного оновлення виробництва, впровадження сучасної та енергоємної технології переробки та виготовлення продукції;
- використання власної сировинної бази, покращення її якості, поступова відмова від імпорту;
- розширення асортименту продукції під вимоги основних клієнтів.

Окрім цього держава та підприємства повинні пояснити громадянам необхідність у правильній утилізації макулатури, яка в подальшому може стати сировиною для виробництва іншої продукції.

Комплексний підхід до вирішення цього питання допоможе Україні в найближчі 3-5 років створити сучасну базу для виробництва більшості товарів целюлозно-паперової промисловості, а в подальшому навіть експортувати якісний товар за кордон. Адже навіть сьогоднішніх світових потужностей виробництва картонно-паперової продукції в 2020 році вже буде не вистачати, за прогнозами загальний обсяг використання такої продукції сягатиме 2,2 млн т, що в порівняно з 2008 роком є більшим у два рази.

Таким чином, не зважаючи, навіть за умови початку реформування целюлозно-паперової промисловості у 2018 році, Україна спроможна через декілька років стати конкурентоспроможною навіть на цьому ринку, що лише позитивно вплине на подальший економічний розвиток держави в цілому.

Література:

1. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://smida.gov.ua/>
2. Дані аналітичної системи Prozorro [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://bi.prozorro.org/>
3. Зінченко Д.В., Дунська А.Р. Проблеми та перспективи розвитку целюлозно-паперової промисловості України в умовах світового ринку // Режим доступу: ela.kpi.ua/bitstream/123456789/14132/1/2014_4_Zynchenko.pdf
4. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України Целюлозно-паперова промисловість України [Електронний ресурс]. - <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/p%0Arom/ukr/25.html>
5. Попадинець Н.М. Ринок целюлозно-паперової промисловості: тенденції, проблеми та напрямки розвитку // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.8, с. 278-284

6. Путівцева С.В. Сучасний стан і проблеми світового та українського ринків целюлозно-паперової продукції // ВІСНИК ХНТУ № 1(56), 2016 р., с 126-130

7. Сумарний обсяг імпорту та експорту у розрізі товарних позицій за кодами УКТЗЕД, Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/ms/fl1>

8. Целюлозно-паперова промисловість [Електронний ресурс] / за даними сайту Міністерства закордонних справ. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/data/upload/publication/uk/ua/12752/3214.htm>